

**Володимир Євтух,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
директор Інституту соціології, психології
та соціальних комунікацій
НПУ імені М. П. Драгоманова,
заслужений діяч науки і техніки України**

Щиро дякую організаторам цього поважного заходу за можливість висловити кілька думок з приводу того, що ми сьогодні будемо обговорювати. Підтверджую, що тема досить актуальна. Мені здається, що уже в окресленій проблематиці дуже чітко прописано всі аспекти пропонованої на обговорення теми. Я хочу ось що сказати. Ми можемо констатувати, що всі, хто тут зібрався, вочевидь одностайні. Тому закликаю всіх більше висловлюватись щодо того, що ми можемо зробити для врегулювання ситуації. Найперше, правильно пан Мозер говорив, правильно говорила академік Скрипник і академік Пирожков, що ми можемо розробляти моделі мирного врегулювання ситуації на основі тих знань, які ми маємо з досвіду інших країн світу. Але це не на рівні військових стратегій, а лише на рівні людських стосунків, взаємодії культур тощо. Мені здається, тут у нас є два аспекти: внутрішній і зовнішній, зреалізувати які можна, залучивши до цієї роботи багатьох людей, узагальнивши той доробок, який кожен із нас має. Мені здається, що повинен бути такий, знаєте, моніторинговий центр, який би зараз все оце підсумував, скалькулював, що в нас є у доробку, і на цій базі випрацював би

Круглий стіл

стратегію, саме стратегію, бо щодо тактики, то ми запізналися. Виробити стратегію ми можемо, для упередження подібних ситуацій, бо, не дай Бог, ще в якихось місцях відбудуться якщо не такі події, то турбулентні. Очевидно, саме на стратегію попередження збройного протистояння та відповідних наслідків ми повинні зараз попрацювати. Що я маю на увазі? От, наприклад, щодо питання про шляхи подолання політичних та соціальних травм. Я колись вивчав досвід колишніх югославських республік; там все це так добре розписано і опрацьовано, що зараз легко накладається саме на нашу ситуацію. Це психологічне і медичне лікування цих травм; дуже гарно розроблені соціальні модулі. Цей досвід передусім слід спроектувати на дітей, знаючи, що їм тут жити, зберігати культуру і на перспективу. Я думаю, що ми повинні звернути на це увагу і разом, можливо, із словенцями і хорватами попрацювати, бо в них найбільші успіхи в розробці цієї проблеми були. Щодо такого аспекту нашої дискусії як «Сучасні ідентифікаційні практики: історичний та ситуативний вимір» — я от

думаю, що це добре, що ми фіксуємо і знаємо про ці ідентифікації, але ми можемо запропонувати і дещо на перспективу. Тут нам варто дивитися, чи наша пропозиція впаде на певний ґрунт, на той ґрунт, де вона буде сприйнята і де матиме ефект. Я починав писати роботу на цю тематику. Зараз мене запросили на 21-й Міжнародний конгрес асоціації по вивченню національностей і етнічностей у Сполучених Штатах Америки, буду робити доповідь «Етнополітична ситуація: теорія і практика». Я свого часу починав студіювання етнополітичної ситуації з Донбасу, з Луганщини. Етнополітична ситуація — це передусім реакції населення, етнічно забарвлені реакції населення, тобто етнічних меншин, на ті чи інші події, які проходять у нас в країні або в світі. Ви знаєте, фіксуючи певну кількість україномовних, чи, наприклад, грекомовних організацій, ми практично не фіксували їх активних дій на підтримання, скажімо, своєї ідеї або на підтримання українськості. Проте от зараз ми маємо таку ситуацію, яка вимагає врахування цих орієнтацій. Звичайно, ми не можемо звинуватити людей у тому, що

вони не виступають проти російського режиму і на підтримку української влади. Ми не можемо цього робити, бо ситуація складна, пов'язана із прямими загрозами репресій. Але подумайте, як би все склалося інакше, якби вони за певних умов зірвали це російське вторгнення, виступивши проти окупації.

Ми пропонуємо на майбутнє все це врахувати, хоча це і доволі складно; зокрема, пропонуємо, на мій погляд, дуже цікавий проект виховання патріотизму до України — «Виховання юного патріота». Вже підготували відповідні матеріали про виховання дітей. Якщо, скажімо, Постанова Міністерства освіти в основному звужує виховання патріотизму до воєнно-патріотичного, то у нас питання стоїть ширше: виховувати патріота потрібно починаючи від землі, від локації. Оцей курс виховання юного патріота, починаючи від сім'ї, повинен поступально йти далі, продовжуючись протягом років. Мені здається, таким чином ми б виховали дуже міцне поняття патріотизму, сформували б у молоді потребу захищати Україну. Або, скажімо, маємо такий зовнішній аспект, пов'язаний з депортацією українців з їхніх етнічних земель. В минулу суботу була презентація книжки, яку робив Юрій Макаров; йшлося, зокрема, про депортацію з Холмщини, ну і з інших українських земель, що зараз знаходяться у складі Польщі. І, ви знаєте, на презентації виникла така думка: зібрати по діаспорі те, що вона зберігає в культурі своїй як пам'ять своєї Батьківщини. Я думаю, на цей проект можна буде рівнятися. Плануємо подібну тематику порушити і в доповіді, яка буде робитися мною в Манілі. Дуже важливо брати участь у міжнародних конференціях, таких от, скажімо, як буде форум в Манілі. Те, про що якраз Ганна Аркадіївна говорила — про культуру, культурні права. Наша група міжнародників (Cultural Studies), куди входить дванадцять дослідників, буде намагатися в Манілі представити наше загальне бачення збереження культурних прав народів. Мені доручили зробити таку панельну доповідь в

Манілі, я постараюсь об'єктивно представити Україну. Кожен на своєму місці, де б міг, там треба працювати. Дякую!

Ганна Скрипник: Дякую, пане Володимире!

Шановні колеги, дозвольте надати слово доктору історичних наук, професору кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету Ірині Семенівні Пономарьовій, яка, яка кажуть, від першої особи поінформує нас про події на Сході!